

Naturskyddsföreningen
Nacka

Boo Miljö- och Naturvänner

Nacka kommun
Planenheten KFKS 2023-00206
131 81 Nacka
registrator.plan@nacka.se

2024-09-23

Granskningsyttrande över Detaljplan för förtätning av Kummelbergets verksamhetsområde, fastigheten Skarpnäs 5:2 m.fl. i Boo, Nacka kommun.

Naturskyddsföreningen i Nacka och Boo Miljö- och Naturvänner har tagit del av granskningshandlingarna för Detaljplan för förtätning av Kummelbergets verksamhetsområde, fastigheten Skarpnäs 5:2 m.fl. i Boo. Föreningarna har tidigare, 2022-03-22, svarat på samrådet för Detaljplan för utvidgning av Kummelbergets verksamhetsområde, del av Skarpnäs 1:83 och 2:14 m.fl. och 2024-01-15 på samrådet för den aktuella detaljplanen för förtätning av verksamhetsområdet. Ett antal nya utredningar har tillkommit efter samrådet, men de påverkar inte vår inställning. Argument från tidigare remissvar återkommer i detta remissvar.

Förtätning av verksamhetsområdet är att föredra

En förtätning av det redan etablerade verksamhetsområdet är att föredra före en utvidgning på bekostnad av naturmark trots att en förtätning innebär ökad miljöpåverkan. Föreningarna avstyrkte utvidgningsförslaget i sin helhet. Det som avgör hur mycket området kan förtätas är hur mycket området och omgivningarna tål i form av ökad miljöbelastning. Vi är medvetna om att efterfrågan på verksamhetslokaler är stor, men det får inte bli ett argument för att pressa in fler verksamheter än vad platsen och dess omgivning, oavsett vilken plats det är, tål i form av miljöbelastning i form av bl.a. buller, dagvatten, föroreningar och trafik. Kummelberget ligger i ett ekologiskt kärnområde i Nacka-Värmdökilen som avsatts som naturreservat, vilket ställer extra höga krav på hur verksamhetsområdet kan utvecklas.

Stor osäkerhet gällande utvidgning av befintligt verksamhetsområde

Det finns stora osäkerheter gällande en utvidgning av Kummelbergets verksamhetsområde. Det är något som kommunen är väl medveten om och i planbeskrivningen sägs också att en utvidgning *"innebär flera svåra avvägningar avseende exempelvis strandskydd och naturvärden"*. Föreningarnas inställning är att en utvidgning vore mycket negativt för naturvärdena och att det inte är möjligt att få igenom ett upphävande av strandskyddet i området. Därför bör kommunens fokus vara på förtätning av befintligt verksamhetsområde.

Påverkan på naturmiljön

Förslaget till detaljplan har inte ändrats i något väsentligt avseende, vilket gör att synpunkterna vi framförde i samrådet kvarstår.

Vi har inga invändningar gällande bedömningen att naturvärdena inom planområdet är låga och att ett genomförande av planförslaget inte ger några stora konsekvenser för naturmiljön.

Det som framgår av planbeskrivningen, om att planera belysningen inom planområdet så att mängden ljusföroreningar minimeras liksom att höga belysningsmaster, fasadbelysning och liknande bör undvikas, måste efterföljas i ett genomförande av detaljplanen.

Vi instämmer i rekommendationerna i miljöredovisningen om: *”att följa upp hur mindre hackspett utnyttjar området vid slutet av Stenhuggarvägen samt andra närliggande lämpliga födosökmiljöer. Det kan bli aktuellt med att vidta skyddsåtgärder för främst spillkråka och mindre hackspett.”* Detta och de övriga rekommendationerna i miljöredovisningen måste följas i den fortsatta planeringen och genomförandet av detaljplanen.

Som nämns i planbeskrivningen har Calluna gjort bedömningen att det finns en viss risk för att den planerade exploateringen vid Kummelbergets industriområde kan störa Svarthakedoppingen och utlösa förbud enligt artskyddsförordningen. I planbeskrivningen står *”För att säkerställa att detta inte sker, bör det följas upp om arten har återetablerat sig i Krokträskan.”* Vidare framkommer att om högljudda och kraftigt vibrerande arbeten planeras inom de delar av Kummelbergets verksamhetsområde som ligger närmast sjöarna bör detta undvikas under häckningstid. Föreningarna tycker förstås att det är bra att hänsyn till svarthakedopping planeras att tas, men vi menar att sådana arbeten bör undvikas under fåglarnas häckningstid oavsett eventuell förekomst av svarthakedopping eller inte. Artskyddsförordningen gäller trots allt alla fågelarter.

Använd planbestämmelser för att miljöanpassa verksamhetsområdet

Föreningarna framförde i samrådet att lokaliseringen av Kummelbergets verksamhetsområde ställer stora krav på vilka verksamheter som kan etableras i området och att man borde använda planbestämmelser för att reglera att verksamheterna som etableras i området inte blir störande för omgivningarna avseende bl.a. buller, ljus, lukt och föroreningar. I granskningsförslaget har en planbestämmelse Z införts, vilket innebär att endast verksamheter som i begränsad utsträckning avger lukt, buller, ljusstörningar eller andra typer av störningar kan lokaliseras inom området. Det är bra att det införs en sådan bestämmelse, men det finns inte någon tydlig precisering av vad som avses med störningar i begränsad utsträckning. Till exempel borde fasadbelysning regleras för att inte fladdermöss och andra nattaktiva djur ska påverkas negativt.

Även hur området ska klimatanpassas borde regleras i planbestämmelser. I miljöredovisningen står: *”Vad gäller övrig klimatanpassning på grund av t ex ett varmare klimat styrs den i huvudsak inte av detaljplanen utan kan utformas i samband med projekteringen av området. Dock bör detaljplanen möjliggöra exempelvis en hög andel träd för att skapa ett jämnare klimat.”*

Vidare sägs att: *”För att undvika att temperaturerna höjs i detta område behöver så många träd som möjligt planeras in och utemiljön i övrigt utformas med växtlighet så att klimatpåverkan*

motverkas.” Det finns en förståelse för problematiken och hur man kan hantera den och hur viktigt det är med grönska och träd för att klara en klimatanpassning av området. Tyvärr följs det inte upp med skarpa bestämmelser i detaljplanen. Just för att man förtätar så behövs skarpa bestämmelser för att minimera miljöpåverkan t ex genom att reglera trädplanteringar. Det görs i andra detaljplaner och blir ännu viktigare när byggrätterna inte är bestämda i utbredning och prickmarken har minskats. Åtminstone borde planbeskrivningen ge uttryck för en ambition avseende trädplanteringar och mer grönska.

Föreningarna framförde i samrådet att grönytefaktor borde tillämpas i detaljplanen. I samrådsredogörelsen svarar planenheten på det med att *”Krav på grönytefaktor var inte implementerat som arbetsverktyg då detaljplanearbetet startade.*” Det borde inte hindra att man under planarbetets gång kan införa grönytefaktor, om man så vill.

Vidare sägs utan någon motivering att *”Planenheten har inte gjort bedömningen att verksamhetsområdet ska regleras på sådant sätt som föreslås utöver mer växtlighet längs Skarpövägen.*” Däremot är det bra att *”Avseende klimatanpassning så har befintlig skyfallsproblematik identifierats. Planbestämmelse för att fördröja dagvatten på tillkommande två ytor för verksamheter har införts.”*

Myrsjöns dagvattendamm behöver följas upp i realiteten

Hela Kummelbergets verksamhetsområde avvattnas idag österut via Myrsjön och Kvarnsjön vidare ut i Askrikefjärden. För att hantera föroreningarna från verksamhetsområdet anlades Myrsjöns dagvattendamm år 2006. Anläggningen består av tre dammar och ett svackdike i vilka dagvattnet fördröjs och föroreningar sedimenterar. Anläggningens funktion följdes upp 2010 genom *Våtmarksdiagnos Uppföljning av reningsfunktionen i Myrsjöns våtmark, WRS 2010-11-19*, då kraftiga sedimentlager konstaterades. Därefter har vi inga uppgifter på vad som gjorts av slamsugningar, planteringar eller nya uppföljningar, men boende nedströms dagvattendammen rapporterar återkommande om att anläggningen är otillräcklig.

Tidigare *Dagvattenutredning Kummelberget, Norconsult 2021-11-03*, och *Skyfallsutredning, Kummelbergets verksamhetsområde, WSP 2023-10-09*, har inför granskningen av detaljplanen kompletterats med *Kompletterande Dagvattenutredning för detaljplaner i Kummelberget, Nacka kommun, FVB 2024-05-06*, som innefattar även dagvattenutloppet vid Myrsjöns dagvattendamm. Gjorda utredningar baseras alla på beräkningar enligt teoretiska beräkningsverktyg. Slutsatsen i utredningarna är att den ökning av mängden dagvatten och föroreningar, som är en konsekvens av verksamhetsområdets föreslagna förtätning, beräknas bli liten och att den befintliga anläggningen bedöms klara det utan åtgärder.

Nämnas bör att dagvattendammen dimensionerades för ett 2-årsregn, när den projekterades för cirka 20 år sedan, men man räknade redan då med bräddning eftersom ledningarnas maxkapacitet är långt under de förväntade vattenflödena.

Vi efterlyser uppföljningar med faktiska mätningar på plats vid Myrsjöns dagvattendamm. Vidare förutsätter vi att anläggningen ingår i det samlade lokala åtgärdsprogram för sjöar och kust, som Nacka kommun avser ta fram under 2024, där status och planerade åtgärder beskrivs.

Skyfallsutredningens förslag lämnas utan åtgärd

Risken för översvämning vid skyfall är stor redan idag i befintligt verksamhetsområde med begränsad framkomlighet för utryckningsfordon till såväl Kummelberget som Telegrafberget. Problematiken är beskriven och medvetandegjord i *Skyfallsutredning, Kummelbergets verksamhetsområde, WSP 2023-10-09* och åtgärder är föreslagna.

Utredningen sammanfattar: *"Samtliga simuleringar i skyfallsmodellen visar en stor översvämningsrisk i lågpunkten vid Skarpövägen. Maximala vattendjup i lågpunkten ligger över 1 m under ett 100-årsregn med 1,25 klimatfaktor vilket innebär begränsning av framkomligheten till det norra industriområdet och Telegrafvägen.*

... Enligt modellen syns kapacitetsbrist i ledningsnätet vid befintliga förhållanden längs Skarpövägen. Resultatet visar att maximala trycknivån ligger över marknivå även vid ett 10-årsregn.

... WSP har tagit fram åtgärdsförslag för att försöka minska översvämningen vid lågpunkten och säkerställa framkomligheten på Skarpövägen. Åtgärdsförslag 1 består av en ny 1000 mm ledning för att avlasta ledningsnätet. Resultatet visar att översvämningen blir kvarstående. En kombination av åtgärder förslås i åtgärdsförslag 2 (1000 mm ledning) och åtgärdsförslag 3 (1500 mm ledning) med sänkning av naturmarken nordost om lågpunkten. Maximala vattendjup har inte minskats till tillräckligt låga nivåer (max 30 cm) för att säkerställa framkomligheten, men tiden som vattnet står kvar i lågpunkten efter regnet har minskats från 9 timmar (vid befintliga förhållanden) till ca 1,5 timmar med lösningsförslagen."

Samtidigt som kommunen föreslår en förtätning av verksamhetsområdet, så avfärdas föreslagna åtgärder som kostsamma och omfattande, vilket vi ställer oss mycket frågande till. I planbeskrivningen konstateras *"Detaljplanen försämrar inte befintlig situation och kommunen har säkerställt rådigheten att i framtiden kunna genomföra åtgärder genom att planlägga ytorna som förslås i utredningen som allmän plats. Den tid som vatten blir stående och därmed skapar oframkomlighet, bedömer kommunen i en avvägning som acceptabla och kan likställas med till exempel kraftiga snöoväder vilka drabbar Stockholmsområdet med återkommande intervaller. Alla åtgärder som föreslås i skyfallsutredningen innebär mycket kostsamma investeringar och omfattande ingrepp."*

Ljusnordningar med betydande inverkan på omgivningen kräver bygglov

Natur- och trafiknämnden ställer sig enligt samrådsredogörelsen *"positivt till planförslaget under förutsättning att hänsyn tas till djurlivet i framtida utbyggnad och drift. Fladdermöss och fåglar är känsliga för belysning. Områdets västra del är den högst belägna där byggnader kan påverka naturupplevelsen negativt."*

Planenheten ger kommentaren: *"Belysning är ingen lovpliktig åtgärd men tillsyn kan aktualiseras vid behov."*

Att belysning inte är en lovpliktig åtgärd stämmer inte. Ljusnordningar med betydande inverkan på omgivningen är bygglovpliktiga. I Kummelbergets verksamhetsområde har sannolikt all

belysning betydande inverkan på djurlivet och kanske främst på fladdermöss och fåglar, i synnerhet om man ser till hur den samlade belysningen kommer att öka vid en förtätning av verksamhetsområdet samt utifrån användningen av ny belysningsteknik som ger större ljusmängder och ljusstyrkor med andra våglängder och längre räckvidder.

Bygglov krävs både vid nyaanläggning och ändring av befintliga anläggningar, något föreningarna påtalade i samband med kommunens byte av armaturer för Boovallen 1, där bygglov inte söktes trots belysningens förödande konsekvenser för omgivningen, för både människor, djur och natur. Eftersom kommunens olika enheter verkar sakna kunskap om detta vill vi ta upp det.

På Boverkets hemsida står <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/anmalningsplikt/bygglov-for-ljusordningar/>

”Inom ett område som omfattas av detaljplan krävs det bygglov för att för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en ljusanordning om:

- *den avsedda användningen av ljusanordningen kan ha betydande inverkan på omgivningen, eller*
- *anordningen placeras på eller i anslutning till en sådan byggnad eller inom ett sådant bebyggelseområde som är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.”*

I Plan- och byggförordning (2011:338) 6 kap. 3 a § står

”I områden som omfattas av en detaljplan krävs det bygglov för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en ljusanordning om

1. *den avsedda användningen av anordningen kan ha betydande inverkan på omgivningen, eller*
2. *anordningen placeras på eller i anslutning till en sådan byggnad eller inom ett sådant bebyggelseområde som avses i 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900). Förordning (2017:102).”*

Vid bygglovsprövning för ny eller ändrad belysning i Kummelbergets verksamhetsområde är det viktigt att ta hänsyn till både den enskilda ansökan och den samlade ljusbilden i området. Kummelberget ligger i en mörk kil, en sammanhängande ljusmiljözon E1 med mörka områden enligt Nacka kommuns egna riktlinjer för belysning *Riktlinjer och förhållningssätt för offentlig belysning, Nacka kommun 201706*. Kreativa lösningar som kan mildra ljusföroreningarna bör diskuteras och införas i planbestämmelserna.

Planhandlingarna är fortsatt otydliga

Vi påtalade redan i samrådet att planhandlingarna saknade illustrationer som ger en bild av förtätningförslaget. Hur stora påbyggnader och utbyggnader ger förslaget möjlighet till? Hur blir påverkan på omgivande naturreservat? Denna otydlighet kvarstår i granskningshandlingarna och det är fortfarande svårt att föreställa sig konsekvenserna av ett utbyggt planförslag.

Det är bra att de tidigare angivna byggnadshöjderna ersatts med nockhöjd i planbestämmelserna, men vad innebär det i förhållande till befintliga nockhöjder?

Kommunen konstaterar om förtätningsförslagets påverkan i samrådsredogörelsen: *”Föreslagna nockhöjder är i flera fall lika befintliga byggnaders nockhöjder. Nockhöjden om 11,5 meter har medvetet hållits ner närmast bostadsbebyggelsen och mot norr. Flertalet befintliga byggnader i den östra delen har nockhöjder på cirka 10 meter. Därutöver är växtligheten runt området både hög och tät, framför allt i de östliga delarna med trädtoppshöjder på i genomsnitt 20-25 meter. Nuvarande detaljplaner innebär en större osäkerhet avseende byggnaders höjd då endast en begränsning av byggnadshöjd kan innebära planenliga mycket stora sadeltak på breda byggnader.”*

I planbeskrivningen konstateras vidare att *”Landskapsbilden kommer att påverkas genom att ytterligare en eller flera våningar byggs till inom befintligt verksamhetsområde. Detta minskar i sin tur naturupplevelsen om man rör sig i omgivande rekreationsområde i den mån att man ser verksamhetsområdets högre byggnader. Växtligheten är dock relativt tät och på vissa ställen höjer sig terrängen kraftigt vilket minskar upplevelsen av byggnadernas höjd från omgivningen. Planbestämmelser i gällande detaljplaner som reglerar byggnadshöjd, men inte våningsantal, kan dock redan idag medföra planenliga sadeltak som blir högre än föreslagen begränsning av nockhöjd.*

Landskapsbilden kommer påverkas mest i den västra delen av planområdet eftersom denna del är högre belägen än de övriga delarna och därmed blir byggnader mer synliga där. Mot norr tillåts en lägre nockhöjd än i övriga området med hänsyn till rekreationsområdet intill sjön Vittjärn och närliggande bostäder. Generellt kommer förändringen av landskapsbilden vara mindre märkbar i delar av området som är mer låglänt belägna eller längre ifrån bostadsbebyggelse.”

Detaljplanen saknar reglering av byggrätternas utbredning, vilket länsstyrelsen påpekade i samrådet. Det betyder att frågor om byggnadernas utbredning kommer att avgöras vid ansökan om bygglov. Vi hade hellre sett att byggrätternas utbredning reglerats genom planbestämmelse i detaljplanen för att göra fastighetsmark tillgänglig för dagvattenbäddar och genomsläppliga ytor med planteringar. I detaljplaner i villaområden införs bestämmelser om att endast en viss del av fastighetsytan i % får hårdgöras för att klara lokalt omhändertagande av dagvatten. Liknande bestämmelse skulle vi gärna sett i förtätningsförslaget för Kummelbergets verksamhetsområde.

Sammanfattningsvis anser vi fortsatt att förtätningen bör illustreras med jämförande sektioner så att byggnadernas höjdskillnad är läsbar och fattbar mellan bilden idag/ nuläget och vid utbyggt planförslag. Vi hade också velat se en illustrationsplan som redovisar bebyggda och hårdgjorda ytor liksom gröna ytor och genomsläppliga ytor samt planbestämmelser som reglerar % hårdgjord och bebyggd fastighetsyta.

En vision för området saknas

Föreningarna anser fortsatt att planförslaget är torftigt och inte så genomarbetat som det skulle kunna vara. Vi efterlyser ett mer visionärt förslag. Inom verksamhetsområdet skulle behövas fler träd, fler genomsläppliga gröna markytor, gröna tak och gröna väggar, som ger ett bättre klimat, bryter ljud, tar upp vatten, binder föroreningar med mera och ger en visuellt bättre arbetsmiljö i verksamhetsområdet och en trevligare in- och utfart för de boende i Telegrafberget. Även

områdets potential för produktion av förnyelsebar el borde behandlas såsom solceller på en del av taken.

Vi menar att det finns en chans att göra Kummelberget till ett verkligt grönt verksamhetsområde, en chans som inte tas tillvara med nuvarande planförslag.

Sammanfattande synpunkter

- **förtätning av Kummelbergets verksamhetsområde är att föredra framför utvidgning**
- **planförslaget saknar tydlig vision om Kummelberget som ett grönt och hållbart verksamhetsområde med bl.a. gröna tak och väggar, solceller på taken och mer träd**
- **för att miljö- och klimatanpassa verksamhetsområdet bör planbestämmelser införas som reglerar områdets miljöpåverkan avseende buller, föroreningar, lukt och ljus, samt krav ställas på grönytefaktor i markanvisningar**
- **rekommendationerna om att minska belysningens påverkan på fladdermöss samt för artskyddet gällande fåglar måste följas i den fortsatta planeringen**
- **planhandlingarna är otydliga gällande hur stora påbyggnader planförslaget innebär, detta behöver förtydligas med illustrationer**

För Naturskyddsföreningen i Nacka

Ronny Fors

ordförande ronny.fors@naturskyddsforeningen.se

För Boo Miljö- och Naturvänner

Kerstin Lundén

ordförande kerstin.lunden.natur@gmail.com

Kopia sänd till

Miljöenheten, Nacka kommun
miljoenheten@nacka.se

Kommunekolog Anna Herrström
anna.herrstrom@nacka.se

Kommunekolog Stella Malmgren
stella.malmgren@nacka.se

Kommunekolog Linda Silfverberg
linda.silfverberg@nacka.se